

BULHARSKO A RUMUNSKO VSTUPÍ DO EVROPSKÉ UNIE K 1.1.2007

Short note

Evropská komise dne 26. září zveřejnila dlouho očekávanou **monitorovací zprávu o připravenosti** Bulharska a Rumunska na vstup do Evropské unie. Na základě solidního pokroku zaznamenaného v poslední době zpráva uvádí, že obě balkánské země budou schopny přijmout práva a závazky vyplývající z členství v EU již k **1. lednu 2007**. A to i přesto, že Komise upozornila na řadu oblastí, které je potřeba zlepšit. Zvláště akcentována byla potřeba přidat v reformě soudnictví a v boji proti korupci.

Historie vztahů s EU

Od zahájení přístupových jednání v únoru 2000 do plnoprávného členství tak uplyne téměř sedm let. Bulharsko uzavřelo všechny vyjednávací kapitoly v červnu 2004, Rumunsko o půl roku později. Obě země přitom oficiálně **požádaly o členství v Unii již v roce 1995**.

O přistoupení Sofie a Bukurešti bylo rozhodnuto na summitu EU v prosinci 2004. Právním základem je **Přístupová smlouva**, kterou zástupci států současné „pětadvacítky“ a obou zemí v Lucemburku podepsali v dubnu 2005. Smlouva stanoví, že Bulharsko a Rumunsko se stanou členy Evropské unie **dne 1. ledna 2007**, pokud Rada EU na základě doporučení Komise nerozhodne, že přistoupení některé z těchto dvou zemí je nutné odložit do roku 2008 z důvodu nedostatečné připravenosti na členství. Nyní Komise rozhodla, že **ochranná roční klauzule není zapotřebí** a vstup se uskuteční již v lednu příštího roku. Přístupovou smlouvu již ratifikovaly všechny členské státy EU s výjimkou Německa, Dánska a Francie, které tak však učiní v nejbližší době.

Vstupem Bulharska a Rumunska do EU bude **symbolicky ukončena 5. největší vlna rozšíření** v historii Evropského společenství, která začala vstupem deseti nových členských zemí včetně České republiky v květnu 2005.

Etapy rozšiřování EU/ES/EHS

Datum	Událost	Země
1.1.1958	vznik Evropského hospodářského společenství	Belgie, Francie, Itálie, Lucembursko, Německo, Nizozemsko
1.1.1973	1. vlna rozšíření	Dánsko, Irsko, Velká Británie
1.1.1981	2. vlna rozšíření	Řecko
1.1.1986	3. vlna rozšíření	Portugalsko, Španělsko
1.1.1995	4. vlna rozšíření	Finsko, Švédsko, Rakousko
1.5.2004	5. vlna rozšíření – první etapa	Česká republika, Estonsko, Kypr, Maďarsko, Malta, Litva, Lotyšsko, Slovensko, Slovinsko, Polsko
1.1.2007	5. vlna rozšíření – druhá etapa	Bulharsko, Rumunsko

Ochranné klauzule přistoupení

Po zkušenostech z poslední vlny rozšiřování Unie v roce 2004 a za účelem vyhnout se potenciálním rizikům Komise doporučuje uvalit na obě země řadu **historicky nejprísnejších ochranných klauzulí**, které mohou být v případě zpomalení či přerušení reformního úsilí Sofie a Bukurešti aplikovány. Tyto klauzule mohou mít podobu ochranných opatření, přechodných období, finančních postihů či speciálních mechanismů spolupráce v soudnictví a budou existovat vedle standardních unijních procedur pro porušování evropského práva.

1. Ochranná opatření

Cílem ochranných opatření je odstranit problémy či hrozby pro řádné fungování politik EU vyplývající z rozšíření a mohou být aplikována až po dobu tří let ode dne vstupu obou zemí do Unie. Evropská komise plánuje zavést tato opatření:

a) Opatření všeobecně ekonomické povahy

Jedná se o **tradiční obchodní ochranná opatření**, jejichž smyslem je vypořádat se s problémy v ekonomických odvětvích ve starých (EU-25) i přistupujících členských státech, které vzniknou díky rozšíření. V tříleté době mohou země stávající „pětadvacítky“ i Rumunsko s Bulharskem požádat o zavedení ochranná opatření, rozhodující slovo má Evropská komise.

b) Opatření týkající se vnitřního trhu EU

Pokud Sofia a Bukurešť nestihnou implementovat směrnici či nařízení EU upravující fungování jednotného vnitřního trhu, Evropská komise může – z vlastní iniciativy či na žádost členského státu – zavést speciální ochranné opatření. To může být přijato do třech let od rozšíření, avšak jeho platnost může být prodloužena až do doby, než je situace vyřešena. V případě potřeby může být opatření přijato ještě před dnem přistoupení k Unii.

Ochranné opatření týkající se vnitřního trhu EU může pokrývat **čtyři základní svobody** (svoboda pohybu osob, zboží, služeb a kapitálu) a ostatní sektorové politiky jako je **hospodářská soutěž, energetika, doprava, telekomunikace, zemědělství a zdraví a ochrana spotřebitelů**.

c) Opatření v oblasti justice a vnitra

Jestliže bude v obou zemích hrozit vážné riziko nesprávného provádění pravidel EU upravujících vzájemné uznávání rozsudků v trestním a civilním právu, Evropská komise může – po konzultaci s členskými státy – přijmout ochranná opatření. Ta mohou pokrývat oblasti typu **evropského zatykače, manželských a rodičovských záležitostí, platební neschopnosti**, apod.

Po aplikaci ochranného opatření v oblasti justice a vnitra může Komise například stávajícím členským státům povolit odmítnutí automatického uznání a vymáhání Evropského zatykačového rozkazu bulharským či rumunským soudem.

2. Přejídná období

Až po dobu tří let od přistoupení může Evropská komise **zabránit vývozu bulharských a rumunských výrobků**, které nesplňují evropské veterinární a fytosanitární normy a pravidla bezpečnosti potravin. Konkrétním příkladem jsou živá prasata i vepřové maso, jehož export z Bulharska a Rumunska do zbytku EU bude zakázán, dokud nebude vyhlazen prasečí mor.

Potravinářské podniky, jejichž činnost nebude v souladu s pravidly EU, budou **zařazeny na zvláštní seznam firem**, které mají zakázáno vyvážet své produkty na trhy ostatních zemí EU. Prodeje produkce na domácím trhu omezena nebude.

Kromě těchto přejídných období, které navrhla Komise ve své hodnotící zprávě, samozřejmě **zůstávají v platnosti přejídná období daná Přístupovou smlouvou**. Ta se týkají podobných oblastí jako v případě České republiky: volný pohyb pracovníků, nákup půdy, silniční doprava, životní prostředí, zemědělství apod.

3. Finanční postihy

Po svém vstupu budou Bulharsko a Rumunsko profitovat ze štědrých rozpočtů zejména evropských strukturálních fondů a společné zemědělské politiky. Komise chce zajistit správné řízení pomoci z těchto prostředků, **nesprávné využívání evropských fondů povede k finančním postihům**. Ty mohou mít podobu odkladu plateb, snížení alokací do budoucna či v krajním případě vrácení poskytnuté finanční pomoci.

V oblasti strukturálních a Kohezního fondu mohou být použity standardní procedury kontrol, případně postihů:

- schvalování operačních programů před přílivem prostředků z fondů,
- vytvoření adekvátních řídicích, certifikačních a kontrolních orgánů pro získání plateb,
- možnost přerušování či zrušení pomoci v případě podezření či odhalení případů podvodů a korupce,
- hrozba vrácení prostředků při ex-post kontrole.

Také v oblasti čerpání zemědělské podpory budou aplikovány standardní nástroje požadující založit akreditovanou efektivní platební agenturu či provozovat integrovaný administrativní a kontrolní systém pro přímé platby zemědělců a část peněz na rozvoj venkova. Vedle těchto mechanismů, které platí pro všechny členské státy, plánuje Komise vytvořit **speciální pravidla**, na základě kterých může být v příštím roce snížena alokace farmářské pomoci v Bulharsku a Rumunsku až o 25 %. Po odstranění závad Komise rozhodne o obnovení pomoci na dohodnutou úroveň.

4. Mechanismy spolupráce a kontroly v soudnictví a boj proti korupci

Evropská komise ode dne vstupu zavede speciální mechanismy spolupráce a kontroly v **oblastech soudnictví, boje proti korupci a organizovanému zločinu**. Komise oběma zemím poskytne vnitřní i vnější expertízy k maximálně účinné spolupráci a poradenství v reformním procesu. Komise po té bude každoročně předkládat Radě a Parlamentu hodnotící zprávy o pokroku Sofie a Bukurešti v těchto oblastech, a to až do té doby, než se dostanou na úroveň běžnou v EU. Přesná podoba mechanismu bude obsažena v rozhodnutí Komise, které bude přijato po konzultaci se stávajícími členskými státy.

Zprávy o dosaženém pokroku v soudnictví, boji proti korupci a organizovanému zločinu budou pravidelně vypracovávány i obě země, první z nich má být předložena k 31. březnu 2007.

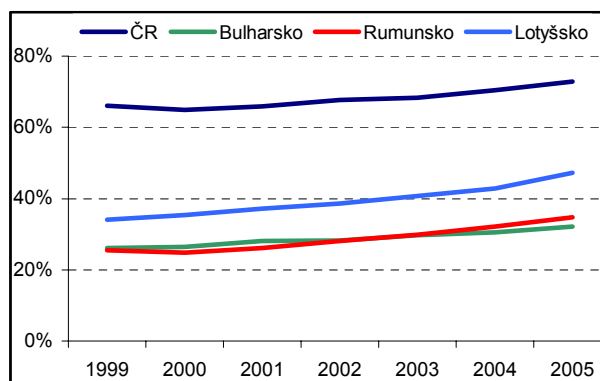
Ekonomické dopady

Oba státy budou ve srovnání s ostatními patřit skutečně mezi **nejméně ekonomicky vyspělé**, přesto se není třeba obávat jejich vlivu na hospodářství celé Unie. Z ekonomického pohledu se totiž jedná o trpaslíky. Oba státy dohromady se na vyprodukovaném HDP celé Unie budou podílet pouze 0,9 % (Rumunsko 0,7 % a Bulharsko 0,2 %), tedy podobně jako Česká republika. Na celkovém počtu obyvatel Unie se Rumunsko s necelými 22 miliony občanů bude podílet z 4,4 % a Bulharsko s 7,8 milionem obyvatel z 1,6 %.

Obě země jsou navíc po ekonomické stránce **již několik let na Unii orientovány**, žádné významné obchodní bariéry mezi nimi neexistují, což by dále mělo zmírnit případné šoky.

Z hlediska ukazatele HDP na obyvatele v přepočtu podle parity kupní síly, který je používán jako standardní nástroj pro porovnání ekonomické vyspělosti, budou patřit obě země **mezi nejchudší v EU**. V roce 2005 jeden občan Bulharska vyprodukoval v průměru HDP (přepočteno přes PKS) ve výši 32,1 % průměru EU-25, jeden občan Rumunska pak 34,7 %. Pro srovnání dosud nejchudším členem EU je Lotyšsko, kde činí tento ukazatel 47,2 %.

HDP na obyvatele v přepočtu PKS k průměru EU-25

zdroj: Eurostat

Klíčové ekonomické charakteristiky v roce 2005

	EU-25	ČR	Bulharsko	Rumunsko
Inflace	2,2 %	1,6 %	5,0 %	9,1 %
Nezaměstnanost	8,8 %	7,9 %	10,1 %	7,7 %
Růst HDP	1,7 %	6,0 %	5,5 %	4,1 %
Saldo státního rozpočtu k HDP	-2,3 %	-2,6 %	+3,1 %	-0,4 %
Veřejný dluh k HDP	63,4 %	30,5 %	29,9 %	15,2 %

zdroj: Eurostat, pozn. u inflace a nezaměstnanosti se jedná o průměr za období

Další rozšiřování EU

V otázce **dalšího rozšiřování Evropské unie patříme spíše mezi pesimisty**. Jak potvrzují průzkumy veřejného mínění, občané řady „starších“ členských států řádně nevstřebali ani poslední vlnu rozšíření Unie z května 2004 a přijímání dalších členů nejsou nakloněni. Rovněž mezi nejvyššími představiteli EU se začíná poměrně frekventovaně objevovat pojem „**absorpční kapacita EU**“, která podle nich není neomezená.

Také proto se domníváme, že **do roku 2015** – kromě přistupujících Bulharska a Rumunska – **rozšíří řady členů EU již jen Chorvatsko**. Turecko, které již s Uníí vyjednává o podmínkách vstupu, FYROM - Makedonie, jíž rovněž patří oficiální statut kandidátské země, či další zájemci o vstup (Albánie, Bosna a Hercegovina, Černá Hora, Srbsko) se podle našeho názoru **ve střednědobém horizontu členy EU nestanou**.

Unie po loňském odmítnutí Ústavní smlouvy ve Francii a Nizozemsku musí **vyřešit řadu interních problémů**. To ostatně potvrdil i prezident Evropské komise José Barroso, když u příležitosti zveřejnění hodnotící zprávy prohlásil: „Nemyslím si, že by bylo moudré pokračovat s dalším rozšiřováním, dokud si nevyřeším otázku ústavní smlouvy“. Na další rozšiřování **není připravena ani z legislativního hlediska**, když současné primární právo – naposledy novelizované Dohodou z Nice – předjímá pouze rozšíření o Bulharsko a Rumunsko.

Jan Jedlička
tel: +420 261 073 484
jedlicka@csas.cz